

СИСТЕМА РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ

Досліджено вдосконалення регіонального управління у сфері зайнятості, децентралізація регіонального управління зайнятостю, основні напрями реалізації політики зайнятості, запропоновано заходи забезпечення рівноваги ринку праці та створення агентств регіонального розвитку зайнятості.

The author probes the improvement of regional management in the field of employment, decentralization of regional management employment, basic directions of realization of policy of employment, the measures of providing of equilibrium of labour-market and creation of agencies of regional development of employment are offered in the article.

Початкове формування регіональних ринків праці в Україні характеризується стійким зростанням пропозиції робочої сили, значними обсягами прихованого безробіття та неформальної зайнятості, суттєвою регіональною диференціацією рівня і структури зайнятості та безробіття. Відтак, подолання зазначених наслідків економічної кризи та виведення економіки регіонів на траєкторію сталого зростання є надзвичайно актуальною проблемою.

Завданням роботи – дослідити систему регіонального управління сфери зайнятості.

Слід зауважити, що проблеми зайнятості населення завжди були в центрі уваги вітчизняної науки, сучасних учених-економістів і управлінців. Вагомий внесок у розвиток управлінської науки про зайнятість населення, трудовий потенціал, ринок праці зробили С. Бандур, Д. Богиня, Н. Борецька, В. Васильченко, Г. Губерна, М. Данюк, В. Дорофійко, Ф. Заставний, К. Зайцева, О. Новікова, В. Оніщенко, І. Петрова, В. Петюх, С. Пирожков, Н. Юрлова та ін.

Підприємства, установи й організації різних форм власності надають статистичні дані про наявність вакантних робочих місць, умови праці, інформацію про прийнятих і звільнених працівників, а також відомості про можливі зміни в організації виробництва й праці, що, у свою чергу, складає основу інформаційного забезпечення діяльності служб зайнятості. Тому актуальності набуває питання досягнення балансів інтересів на принципах соціального партнерства між різноманітними суб'єктами [2].

Вибору варіантів регіонального розвитку сфери зайнятості

дотримується також більшість країн світу, у т.ч. постсоціалістичних (зокрема, спостерігалось це при вивченні моделі ринку праці Польщі). Отже, запропоновані матеріали з питання децентралізації механізму вдосконалення регіонального управління у сфері зайнятості являють собою адаптований варіант зарубіжного досвіду.

Проте організація процесу управління сферою зайнятості може бути здійснена не єдиним актом, і тому спочатку проектується структура керованої системи, а потім регіональне сполучення всіх видів діяльності в цій сфері [1]. Виходячи з цього, а також враховуючи результати проведених нами досліджень, децентралізовану структуру регіонального управління у сфері зайнятості можна представити так (рисунок).

Така структура децентралізації регіонального управління зайнятістю, на нашу думку, ілюструє співробітництво між багатьма місцевими організаціями (державний і приватний сектор, уряд, органи місцевого самоврядування, недержавні організації) та агентством регіонального розвитку зайнятості у справі формування механізму партнерства й розроблення стратегії розвитку, спрямованої на залучення підтримки всіх партнерів, у т.ч. уряду, та забезпечення сталих дій щодо кращого майбутнього громадян, а головне – на створення умов надання цим громадянам можливості докласти власних зусиль для наближення цього майбутнього.

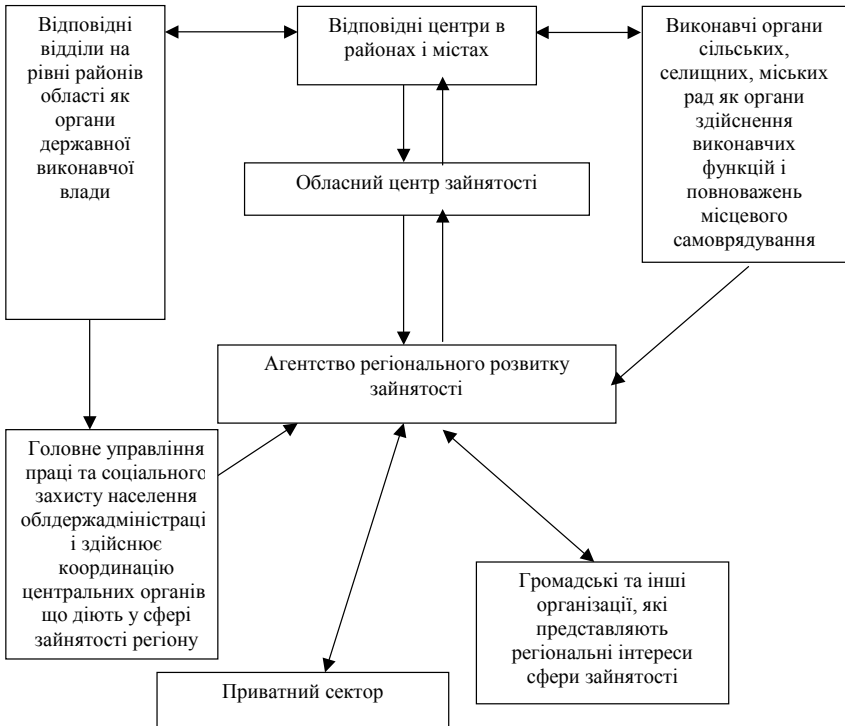

Рис. 1. Децентралізована структура регіонального управління зайнятістю

Правову основу децентралізованої структури складає нормативно-правова база сфери зайнятості України, яка має також передбачити закон про агентство регіонального розвитку зайнятості. Відповідно до нього, створення агентства може відбуватися на бізнесовій основі в кожному регіоні України з метою сприяння подальшому впровадженню політики зайнятості, відродженню й заохоченню ділової та трудової активності й конкурентоспроможності громадян на ринку праці регіону. Агентство призначено бути керівним органом місцевого рівня, який займається координацією процесів на ринку праці.

Діяльність агентств регіонального розвитку зайнятості передбачає розробку та використання регіональної стратегії, яка забезпечить прийняття управлінських рішень у визначенні власних завдань сфери зайнятості цього регіону. Стратегія може враховувати сильні й слабкі сторони регіональної політики зайнятості та визначати пріоритети діяльності. Крім того, функціонування агентства пов'язується із

координацією різних програм регіону, що стосуються сфери зайнятості. Агентство регіонального розвитку зайнятості може взяти на себе й управління єдиним бюджетом сфери зайнятості разом з регіональними обов'язками організатора соціального партнерства (форма співробітництва всіх суб'єктів ринку праці). Цілі агентства регіонального розвитку зайнятості пов'язані з виконанням програм, що стосуються сфери зайнятості, під безпосереднім контролем місцевого населення, а його робота спрямовується на заохочення громадян щодо здобуття освіти, на забезпечення навчальних можливостей та ініціатив зі створення нових робочих місць.

Отже, отримані висновки свідчать, що за сучасних умов дія механізму вдосконалення регіонального управління у сфері зайнятості забезпечується основними чинниками державного управління (законодавчо-правовий, економічний тощо). Тільки в такий спосіб можливе запровадження системи ефективного використання людських ресурсів та її динамічне вдосконалення. Тому до шляхів оптимізації регіонального управління відносимо децентралізацію державної влади, що має як переваги, так і недоліки. Ефективність системи управління зайнятістю залежить від створення стимулів, наявних можливостей, а також від пов'язаних з нею витрат. Відтак, з метою забезпечення стимулюючого впливу державного (регіонального) управління на процеси децентралізації необхідно здійснювати загальний контроль. Досягти цього можна посиленням відповідальності на місцях, обранням управлінського персоналу на місцевому рівні, запровадженням місцевого фінансового контролю тощо. Таким чином, децентралізація регіонального управління зайнятістю є одним з головних важелів забезпечення повної, продуктивної та вільно обраної праці в Україні, що, у свою чергу, передбачає здійснення низки заходів:

- чітке розподілення повноважень і компетенцій між органами регіонального управління для вирішення фінансово-бюджетних завдань у сфері зайнятості;

- реформування та вдосконалення системи місцевих податків і зборів;

- створення багатоканальної системи формування бюджету сфери зайнятості, згідно з якою кожен рівень бюджетної системи (місцевий бюджет, бюджет центру зайнятості тощо) повинен мати власні закріплені доходи (обсяг цих доходів має бути достатнім для виконання покладених на ці органи повноважень);

- опрацювання органами регіонального управління механізму вирівнювання соціально-економічного розвитку територій регіону;

- формування збалансованих місцевих бюджетів щодо мобільності робочої сили на регіональному ринку праці (створення ринку житла, відповідної соціальної інфраструктури тощо);

– створення умов для зацікавленості органів місцевого самоврядування в розвитку й підтримці підприємництва, особливо серед безробітного та незайнятого населення.

– Основними напрямками реалізації політики зайнятості повинні стати:

– створення системи аналітичного моніторингу за динамікою соціальних процесів, які відбуваються у сфері праці, особливо процесу вивільнення;

– забезпечення чіткого взаємозв'язку Державної програми зайнятості з Програмою структурної перебудови галузей економіки з метою нейтралізації негативних наслідків і забезпечення швидкого перерозподілу робочої сили в ті галузі, які будуть розвиватися прискореними темпами;

– надання керованого характеру процесу вивільнення кадрів, забезпечення проведення попереджувальної роботи з працівниками, яким загрожує вивільнення внаслідок реструктуризації підприємств;

– створення сприятливих умов для збільшення кількості нових робочих місць, розвитку сфери докладання праці, забезпечення продуктивної діяльності;

– створення умов для залучення незайнятих громадян до оплачуваних громадських робіт і тимчасової зайнятості;

– упровадження нового трудового законодавства та правових норм регулювання трудових відносин на всіх рівнях управління з метою прискорення формування повноцінних партнерських відносин на підприємствах і регіонах для максимального пом'якшення соціально-групових протиріч;

– відслідковування динаміки відхилень фактичних рівнів безробіття від нормативного органами державного управління, які займаються регулюванням економічних і соціальних процесів на макрорівні. Обґрунтування порогового нормативу безробіття як важливішого індикатора оцінки соціально-економічного стану економіки;

– підвищення рівня доступності допомоги по безробіттю і одночасно збільшення його розміру для безробітних, що дало б змогу зменшити побоювання звільнень працівників;

– розвиток взаємовідносин між роботодавцями та службою зайнятості з метою більшої поінформованості про потребу підприємств і відповідного прийняття більш виважених рішень;

– розвиток міжрегіонального руху робочої сили шляхом створення для цього необхідних соціальних умов (наприклад, регіональних ринків житла).

Політика держави з питань зайнятості – це, по суті, сума концептуальних положень щодо напрямків розвитку ринку праці України. Кінцева мета цієї політики на даному етапі розвитку економіки – запобігання масовому безробіттю через забезпечення ефективної зайнятості населення та соціальний

захист неконкурентоспроможних на ринку праці верств населення.

Досягнення зазначеної мети вимагає забезпечення співпраці місцевих органів виконавчої влади, об'єднань роботодавців і профспілок, проведення комплексної політики зайнятості, яка б враховувала взаємозалежність завдань економічного і соціального розвитку, а також пріоритети розвитку окремих територій та галузей економіки.

Результати проведеного аналізу дозволяють зробити висновок, що державна політика щодо регулювання зайнятості населення є складною та такою, що потребує запровадження нового механізму регулювання зайнятості трудових ресурсів суспільства. Пропонуємо такий механізм, який поєднає комплекс важелів законодавчого, економічного, соціального та адміністративно-організаційного аспектів впливу на ринок праці, передбачає взаємодію державного і недержавного регулювання зайнятості трудових ресурсів. Такий механізм відкриває більш далеку перспективу, оскільки забезпечує зменшення кількості безробітного та збільшує кількість зайнятого працездатного населення, дозволяє більш повно використовувати резерви національного виробництва, що забезпечить умови економічного зростання.

Вважаємо за доцільне в найближчі роки вирішити основні проблеми у сфері зайнятості населення (табл.).

Таблиця

Заходи забезпечення рівноваги ринку праці

<i>Основні проблеми у сфері зайнятості</i>	<i>Зміст заходів</i>	<i>Очікувані результати</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>

<p>Відсутність Стратегічної програми створення нових робочих місць</p>	<p>На основі інвентаризації існуючих робочих місць та прогнозів соціально- економічного розвитку України розробити Стратегічну програму створення нових робочих місць (Генеральну схему розвитку робочих місць)</p>	<p>Можливість збалансування чисельності економічно- активного населення та розвитком виробництва. Визначення пріоритетних галузей національної економіки, прогнозування відповідного перерозподілу робочої сили, збільшення рівня зайнятості. Необхідність підготовки та перепідготовки працівників відповідно до розвитку та потреб галузей економіки у робочій силі.</p>
--	---	--

Продовження табл.

1	2	3
Відсутність умов для розвитку робочих місць у приватній сфері господарювання	Створити умови для розвитку випереджаючими темпами робочих місць у приватній сфері господарювання через механізм прискорення демонополізації державних об'єктів, приватизацію, послаблення фіскальної політики щодо приватної власності та підприємництва	Зменшення напруги на ринку праці, що склалася у зв'язку із значною кількістю незайнятого населення. Крім того це прискорить формування класу власників
Відсутність спеціальної програми стабілізації зайнятості	Розробити спеціальну програму щодо стабілізації зайнятості у регіонах з кризовою ситуацією на ринку праці через	Здійснення заходів щодо недопущення формування зон масового безробіття в регіонах з високим рівнем концентрації та спеціалізації виробництва
Високі податки	Знизити податки на прибуток підприємств, які створюють нові робочі місця	Запобігання масовому безробіттю через механізм податкової політики. Державний протекціонізм відносно збереження найбільш кваліфікованих кадрів на виробництві
Недосконалість роботи державного фонду зайнятості	Удосконалити механізм державного забезпечення безробітних. Розробити та затвердити нормативно-правові акти "Про державний фонд сприяння зайнятості населення"	Законодавче визначення та відповідне упорядкування джерел формування державного фонду сприяння зайнятості населення та удосконалення його використання

Закінчення табл.

1	2	3
Недосконалість нормативно-правової бази	Внести зміни і доповнення до Закону України “Про зайнятість населення”, включивши до нього питання соціального захисту працюючих у режимі неповного робочого дня (тижня) або знаходяться у вимушених відпустках	Удосконалення механізму соціального захисту працівників зазначеної категорії
Відсутність нормативно-правових актів	Розробити нормативно-правові акти “Про організацію оплачуваних громадських робіт” з визначенням переліку робіт, що відносяться до громадських. Цільовим призначенням виділити кошти на їх розвиток та розширення в тих сферах, де вони доцільні	Збільшення масштабів застосування громадських робіт, з урахуванням потреб регіонів у робочій силі

Завдяки виконанню запропонованих заходів стане можливим досягнення збалансування чисельності економічно-активного населення та розвитком виробництва, що є надзвичайно важливим на даному етапі розвитку держави. Упровадження заходів забезпечення рівноваги ринку праці та отримання реальних результатів сприятиме посиленню державного впливу на активізацію процесів на ринку праці, дозволить задіяти запропонований механізм регулювання ринку праці, що сприятиме

підвищенню ефективної зайнятості населення.

Отже, децентралізація системи регіонального управління зайнятістю потребує комплексно-системного підходу діяльності органів державного управління, місцевого самоврядування та інших суб'єктів ринку у сфері зайнятості. Ангажування ініціативи інших місцевих організацій (органів влади; приватних компаній та окремих підприємців, а також громадських організацій) зумовлює не тільки успішність реалізації основних завдань політики зайнятості відповідними державними службами, але й характер і спрямованість систем взаємодій підприємств, установ і профспілок. У цьому зв'язку запропоновано децентралізовану структуру регіонального управління зайнятістю, яка ілюструє співробітництво між багатьма місцевими організаціями (державний і приватний сектор, уряд, органи місцевого самоврядування, недержавні організації) та агентством регіонального розвитку зайнятості у справі формування механізму партнерства і розроблення стратегії розвитку, спрямованої на залучення підтримки всіх партнерів, у т.ч. уряду, та забезпечення сталих дій щодо кращого майбутнього громадян, а головне – на створення умов надання цим громадянам можливості докласти власних зусиль для наближення цього майбутнього. Діяльність агентств регіонального розвитку зайнятості передбачає розробку та використання регіональної стратегії, яка забезпечить прийняття управлінських рішень у визначенні власних завдань сфери зайнятості цього регіону.

Правову основу децентралізованої структури складає нормативно-правова база сфери зайнятості Україні, яка має також передбачити закон про агентство регіонального розвитку зайнятості. Відповідно до нього, створення агентства може відбуватися на бізнесовій основі в кожному регіоні України з метою сприяння подальшому впровадженню політики зайнятості, відродженню й заохоченню ділової та трудової активності й конкурентоспроможності громадян на ринку праці регіону. Агентство призначено бути керівним органом місцевого рівня, який займається координацією процесів на ринку праці.

Література:

1. *Анишина Н.* Вдосконалення державного регулювання зайнятості молоді // Україна: Аспекти праці. – 2003. – № 4. – С. 14 – 22.
2. *Герасимчук В.І.* Інновації як фактор економічного розвитку і трансформації зайнятості // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України: Зб. наук. пр. кафедри управління трудовими ресурсами і розміщення продуктивних сил ТАНГ. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – Вип. 6. – С. 100 – 106.

Надійшла до редколегії 1.04.2008 р.